

Yliopiston tutkimusprofiilit ja urapolku vaikuttavat tieteen tekemiseen

Maria Pietilän väitöskirja *Making Finnish Universities Complete Organizations* (Publications of the Social Sciences, 77/2018) tarkastettiin Helsingin yliopistossa 3.5.2018. Se käsittelee yliopistoissa urapolku-järjestelmän (*tenure track*) ja tutkimuksen profiilien käyttöönoton tavoitteita ja vaikutuksia. Tutkimus tehtiin haastattelututkimuksena kahdessa yliopistossa sekä analysoimalla asiaan liittyvät dokumentit. Haastateltavia olivat akateemiset johtajat, tutkijanuran alkupuolella olevia yliopiston opettajia ja tutkijoita sekä kansallisen korkeakoulupolitiikan keskeisiä sidosryhmiä.

Yliopiston tutkimusprofiilin määrittäminen on viime vuosina kehitetty yliopiston johdon strateginen linjaus, josta on keskusteltu opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tulossopimusneuvotteluissa. Pietilän tutkimuksen mukaan tutkimusprofiilien käyttöönotto on saanut yliopiston sisällä akateemisten johtajien ristiriitaisen vastaanoton.

Osa akateemisista johtajista katsoo, että tutkimusprofiilit ovat välttämätön linjaus pyrittäessä ”täydelliseen” organisaatioon ja tieteelliseen menestykseen. He näkevät, että tutkimusprofiilit ovat kansainvälinen korkeakoulupolitiikan trendi. Niiden avulla voi nostaa yliopiston houkuttelevuutta opiskelupaikkana ja uusien tutkijoiden työpaikkana.

Osa akateemisista johtajista vastustaa tutkimusprofiilien käyttöä, koska he epäilevät, että ei ole mahdollista määrittää, minkä tutkimusalojen tietoa tulevaisuudessa tarvitaan eikä sitä, millä tutkimusaloilla tulevaisuudessa tieteellisesti menestyttään. Lisäksi he katsovat, että tutkimusprofiilit haittaavat yliopistojen tutkimuksen uudistumista. Jotkut epäilevät, että muutos on vain näennäinen.

Mitä taas urapolku-järjestelmään tulee, sitä pidettiin tieteen tekemiseen ja tutkijanuran etene-
misen suhteen kannustavana. Tavoite on nostaa tutkijanuran houkuttelevuutta ja tutkimuksen tu-
loksellisuutta. Järjestelmä on hyvin suoritusorien-
toitunut ja tarjoaa pitkäjänteistä rahoitusta mää-
rällisten mittareiden perusteella.

Yliopiston tutkijat kuitenkin osittain arvoste-
livat arviointiprosessin epäselvyyttä tutkijanuran
edistymisen suhteen, mikä korostuu, kun esimie-
het vaihtuvat. Tällöin yliopistoyhteisön tuen on
koettu puuttuvan. Toisaalta hyviäkin esimerkke-
jä on: tutkija sai tukea ja oli joustoa elämäntilan-
teen mukaan.

Tutkimusprofiilit ja urapolku ovat strategisia
päätöksiä, jotka ovat vahvistaneet yliopistoja auto-
nomisina yksiköinä. Niiden käyttöönotto on myös
tuonut ennalta määrittämättömiä vaikutuksia ja
jännitteitä. Tarvitaan tasapainottelua eri yksiköi-
den välillä. Akateemiset johtajat ja tutkijat ovat ke-
hittäneet luovia ratkaisuja sopeutua eri vaatimuk-
siin.

Yliopiston heterogeenisuus on yksi jännittei-
den syy, kun uusi menettely koskee kaikkia tut-
kimusaloja. Varsinkin kun tutkimusprofiilit mer-
kitsevät tutkimusryhmien ja suurten projektien
tutkimusta, on se ongelmallista humanististen ja
teoreettisten tieteiden tutkijoiden kannalta.

Pietilän väitös on tervetullut lisä Suomen kor-
keakoulututkimukseen, erityisesti yliopistossa
käytännössä tehtävän tutkimustyön kannalta. Se
tutkii keskeistä kysymystä, mitkä ovat yliopiston
strategisten päätösten todelliset vaikutukset tut-
kimuksen edellytyksiin. Lisätutkimusta tarvitaan
useammasta erilaisesta yliopistosta. Tutkimuspro-
fiilit ja urapolku-järjestelmä näyttävät vaikuttavat
yliopiston sisällä rahanjakoon ja henkilöstön työn-
jakoon tutkimuksen, opetuksen ja hallinnon tehtä-
vissä. Samoin urapolku näyttää muuttavan kuvaa
siitä, mitä yliopistollinen tutkijantyö on sisällöl-
tään ja millainen on hyvä tutkijanura.

MARKKU MATTILA

Kirjoittaja on professori ja Suomen Akatemian pääjohtaja eme-
ritus.